

Studijní cesta do

Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR se spolu s Gerontologickým centrem v Praze a švýcarskou asociací CURAVIVA Schweiz partnersky podílí na sub-projektu „Přenos zkušeností a dobré praxe v oblasti péče o osoby s demencí a jinými specifickými potřebami“ (číslo sub-projektu PF 168) spolufinancovaného z Programu švýcarsko-české spolupráce. Hlavním cílem tohoto projektu je seznámení se s kvalitním, dobře nastaveným a v praxi fungujícím švýcarským systémem a efektivní využití jeho know-how, protože Švýcarsko se v nastavení systému péče o seniory dlouhodobě řadí mezi přední evropské země.

■ **Text: Mgr. Magda Dohnalová,
Mgr. Petra Kulveitová**

Foto: M. Dohnalová a P. Kulveitová

První plánovanou aktivitou tohoto projektu byla studijní cesta do Švýcarska, která se uskutečnila od 18. do 23. ledna 2015. Těto cesty se zúčastnili zástupci APSS ČR, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Ministerstva zdravotnictví ČR, Gerontologického centra v Praze, dále zástupci poskytovatelů služeb pro cílovou skupinu osob s demencí a zástupce Asociace krajů ČR. Program zahrnoval odborné workshopy, které byly doplněny praktickými exkurzemi v zařízeních specializujících se na péči o osoby s demencí.

V pondělí ráno byli všichni účastníci přivítáni v sídle partnerské organizace CURAVIVA Schweiz v Bernu, kde se seznámili s její činností, dále se švýcarskou politikou péče o seniory a švýcarskou strategií péče o osoby s demencí.

Odpoledne se přesunuli do Domova Oberried v Belpu. Jedná se o zařízení specializované na osoby s demencí, s kapacitou 57 lůžek. V úvodní přednášce ředitelka tohoto centra představila koncept péče v zařízení založený na metodě validace podle Naomi Feil a na člověka orientovaném přístupu podle anglického psychogerontologa Toma Kitwooda. Jeho cílem je zachovat soběstačnost klientů co nejdéle a v co největší míře, přitom ale nepřetěžovat uživatele, aby nedocházelo k agresivním projevům chování. V péči zde používají prvky konceptu Bazální stimulace, pracují s biografií klienta. Součástí areálu zařízení je historická budova statku s původním vybavením i s hospodářskými zvířaty. Obzvláště kuchyně je hojně využívána k aktivizačním činnostem a reminiscenční terapii.

Následující den účastníci navštívili společnost Sonnweid AG v kantonu Curych, která poskytuje služby 155 osobám se středním až těžkým stupněm demence.

Centrum Ergolz: Chodby jsou široké, útulně zařízené ve starším stylu

I toto zařízení se plně specializuje na cílovou skupinu osob s demencí. Důraz je kladen na vytvoření prostředí, ve kterém se uživatelé budou cítit jistě a jejich kvalita života zůstane zachována v co nejvyšší míře. Také zde jsou využívány prvky validace, konceptu Bazální stimulace, kinezetiky, velký důraz je kladen i na etiku a aktivizaci. Během tří let od nástupu do zaměstnání jsou všichni zaměstnanci proškoleni v těchto pěti oblastech, aby byla zachována kontinuita péče. Zařízení

Sídlo CURAVIVA Schweiz v Bernu: Workshop ke švýcarské Národní strategii demence.

Domov Oberried: Statek, který je využíván k aktivizaci uživatelů.

Švýcarska

s možností relaxace.

se skládá z několika budov, kde žijí klienti v různých fázích onemocnění. V bytových jednotkách je denní režim podobný chodu domácnosti a uživatelé se ve vysoké míře zapojují do domácích prací. Ošetřovatelské stanice jsou určeny pro osoby vyžadující zvýšenou péči. V tzv. oázách žijí klienti v terminálním stádiu onemocnění. Oázy jsou velké ošetřovatelské místnosti až se šesti lůžky. Tato integrace klientů má za cíl co nejvíce udržet sociální kontakt uživatele s okolím a pod-

pořit tak smyslovou aktivizaci. V žádném oddělení není omezen pohyb klientů ve dne ani v noci: vybavení pokojů je uspořádáno tak, aby bylo používáno co nejméně restriktivních opatření a uklidňujících léků.

Program studijní cesty pokračoval ve středu v Lucernu ve vzdělávacím centru CURAVIVA. V první části workshopu byl představen nový zákon na ochranu práv dospělých, který vstoupil v platnost 1. 1. 2013, a v němž jsou zakotveny omezení svéprávnosti, institut projevené vůle, eutanázie, restriktivní opatření atd. Účastníci byli dále seznámeni se systémem podpory rodin, které pečují o svého příbuzného s demencí. Těto problematice je ve Švýcarsku věnována velká pozornost a poradenství v této oblasti je na velmi vysoké úrovni. Podpora rodinám má za cíl co nejdéle setrvání člověka s demencí v domácím prostředí. Ve Švýcarsku existuje bohatá síť poradenských center a dostupné domácí péče (Spitex).

Během čtvrté části workshopu, který opět probíhal ve vzdělávacím středisku v Lucernu, byl představen švýcarský vzdělávací systém se zaměřením na vzdělání v sociální oblasti. Vzdělávání je velmi úzce propojeno s praxí, ta je realizována přímo v zařízeních poskytujících dlouhodobou péči. Vzdělávací středisko CURAVIVA nabízí v rámci dalšího vzdělávání také velké množství kurzů. Zajímavostí je, že je proškolen nejen pečovatelský a ošetřovatelský personál, ale i pracovníci kuchyně či technicko-hospodářského úseku.

Čtvrté části odpoledne strávili účastníci v centru Ergolz v Ormalingenu, malé vesnici nedaleko Basileje. Jedná se o nově postavené zařízení poskytující sociální služby 45 osobám s demencí. Jedno patro je určeno pro odlehčovací služby. Stejně jako v zařízeních předešlých i zde kombinují prvky z různých konceptů. Důraz je kladen na klidné prostředí, předností jsou prostorné chodby a společné místnosti, ve kterých se mohou klienti volně pohybovat a kde tráví většinu dne. Je zde zcela upuštěno od restriktivních opatření.

Poslední den účastníci strávili v Centru péče o osoby s demencí Dandelion v Basileji, které se od roku 2004 specializuje na péči o osoby s demencí. V současné době má kapacitu 60 lůžek. Zařízení nabízí i denní centrum pro 12 osob. Péče v tomto zařízení je založena na principu normality, lidé s demencí jsou bráni jako „normální“. Uživatelé jsou rozděleni do malých skupin po 6 až 9. Stará se o ně malý, pokud možno stabilní tým. Pracovníci jedí spolu s uživateli u jednoho stolu, jsou oblečeni v civilním oblečení, snaží se klienty zapojit do domácích prací.

Z hodnocení, které vypracovali účastníci studijní cesty po absolvování exkurzí, jasně vyplynulo několik následujících poznatků. Ačkoli švýcarská Národní strategie demence existuje až od roku 2014, byla již dávno předběhnuta v praxi vlastním poskytováním služeb osobám trpícím demencí a jejich rodinám. Ve Švýcarsku složeném z kantonů je patrná

»»» 12

Centrum Ergolz: Prosklený vnitřní prostor osvětluje chodby po jeho obvodu a pracovníkům umožňuje vizuální kontrolu oddělení.

Domov Oberried v Belpu

11 <<<<

silná decentralizace, jednotlivé kantony mají kompetence ke stanovení pravidel péče. Rozdíly v konceptu péče o osoby s demencí jsou patrné i mezi jednotlivými zařízeními. Zavádění konceptu péče v zařízení je plně v kompetenci vedení domova, pracovní týmy působí velmi kompaktně a jsou proškoleny ve všech konceptech péče, které jsou v zařízení používány. Do aktivit prováděných s uživateli se často zapojuje nejen pečovatelský a ošetrovatelský personál (např. kuchař nebo uklízečka). Trendem ve Švýcarsku je také specializace domova pouze na osoby trpící demencí, čímž jsou eliminovány konflikty s klienty jiné cílové skupiny. Domovy jsou stavěny s velkorysími společnými prostory, kde se uživatelé mohou volně pohybovat. Velká pozornost je věnována osvětlení jednotlivých prostor. Jsou používána světla odpovídající svojí intenzitou dennímu světlu a eliminující

stíny. U schodiště je osvětlen každý stupeň zvláště kvůli předcházení pádům. Součástí zařízení je i velká zahrada s různými prvky (záhony na pěstování rostlin a zeleniny, zoo-koutky, vodní prvky atd.). Účastníky také velmi zaujala informace o počtu pracovníků na částečný úvazek většinou z důvodu sladění rodinného a pracovního života. Švýcarsko se potýká s nedostatkem personálu v sociálních službách, což je kompenzováno přijímaním pracovníků z jiných zemí. Ač se Švýcaři v sociálních službách velmi opírají o práci dobrovolníků, v péči o osoby s demencí není tento způsob příliš rozšířen – jednak z důvodu velké specifčnosti této péče, jednak z důvodu udržení co nejstálějšího pečovatelského týmu.

Švýcarsko má také velmi propracované postupy v oblasti etické. V zařízení fungují etické komise složené z vedoucích pracovníků, pečovatelských, odborných lékařů a rodinných příslušníků a řeší si-

tuace, ve kterých se klient není schopen rozhodnout sám.

Jak již bylo zmíněno výše, ve Švýcarsku je velmi propracován i systém poradenství a péče o rodiny nemocných. Jsou podporováni v tom, aby se o svého příbuzného starali co nejdéle v domácím prostředí a i po nástupu svého blízkého do domova jsou zapojeni do péče a veškerého dění. Jsou pro ně organizovány společné akce i individuální sezení s pracovníky a vedením. Péče o příbuzné pokračuje i po úmrtí jejich blízkého.

Velká pozornost je ve Švýcarsku věnována kultuře stolování a přípravě jídla, a to i u osob trpících demencí.

Sub-projekt pokračuje realizací reciproční návštěvy švýcarských expertů v ČR, která se uskuteční v dubnu tohoto roku. Na zajištění odborného programu se podílejí obě partnerské organizace a účastníci první cesty. Následně bude vytvořena pracovní skupina složená z českých a švýcarských expertů, která se bude podílet na sestavení obsahu studie a definování doporučení k aplikovatelnosti švýcarských nástrojů do českého prostředí. Očekávanými výstupy práce expertní skupiny, které budou představeny na mezinárodním kulatém stole v závěru projektu v lednu příštího roku, je jednak vydání analýzy švýcarského systému poskytování péče o osoby s demencí a jinými specifickými potřebami, jednak doporučení pro české poskytovatele a veřejnou správu, které bude poukazovat na využitelnost a aplikovatelnost švýcarských nástrojů v české praxi včetně definování cílů pro přijetí opatření k zavedení nových principů. ■

Centrum Dandelion: Kuchyně a jídelna jedné z ubytovacích jednotek. Zde se připravuje jídlo dovezené z centrální kuchyně. Pracovníci jedí u společného stolu s klienty.

Domov Sonnweid: Úpravy schodiště k prevenci pádů.

Podpořeno z Programu švýcarsko-české spolupráce
Supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution to the enlarged European Union

